

СЕКЦІЯ 20

ЛІНГВІСТИКА ПРАВА ТА ЗМІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Керівник секції: завідувач кафедри прикладної лінгвістики, д. філол. н., професор М.В. Мамич

Секретар секції: доцент кафедри прикладної лінгвістики, к. філол. н. О.М. Назаренко

МАМИЧ МИРОСЛАВА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики,
доктор філологічних наук, професор*

ШЕВЧЕНКО-БІТЕНСЬКА ОЛЕНА ВАЛЕНТИНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов № 1, кандидат юридичних наук, доцент*

ПЕРСУАЗИВНИЙ КОМПОНЕНТ АНОТАЦІЙ ДО НАУКОВИХ ЮРИДИЧНИХ ВИДАНЬ

В інтеграційних напрямках гуманітаристики постійно в полі зору дослідників перебуває такий феномен, як персуазивність.

Існує думка, що персуазивність, як зазначила В. Є. Чернявська, це «вплив автора усного або письмового повідомлення на його адресата з метою переконання або заклику до вчинення дії» [3, с. 25]. А. В. Голодновим персуазивна комунікація розглядається як «особливий тип ментально-мовної взаємодії комунікантів, при якому адресант реалізує спробу переважно вербального впливу на свідомість адресата» [1, с. 54].

Свої особливості щодо реалізації лінгвостилістичної категорії персуазивності має науковий стиль. Ця категорія проявляється як переконання читача, але це лише частина завдання, оскільки, на думку І. М. Колегаєвої, в межах наукової комунікації діяльність автора спрямована, «по-перше, на об'єктивне і несуперечливе відображення референтного простору повідомлення, безліч наукових фактів і закономірностей, а також суму наявних чужих думок і власне авторську точку зору на те й інше. По-друге, діяльність автора спрямована на переконання [виділено нами. – М. М.] читача в істинності авторської концепції обговорюваної проблеми, при цьому має місце апеляція до наукового

тезаурусу реципієнта і до інтелектуальної компоненти його особистості» [2, с. 25].

Оскільки науковий текст в комунікативному аспекті є гетерогенним, то його різні частини мають різну адресатну спрямованість, а значить переконання, вплив також неоднорідні. Одна частина наукового тексту орієнтована на передачу повідомлення як такого гіпотетичному читачеві, якому належить адекватно вилучити денотативну структуру мегатексту і надалі верифікувати повідомлення [2, с. 39]. Інша ж частина, допоміжна, – на забезпечення оптимальних умов для найбільш повної і ефективної його передачі.

Тобто адресат отримує розшарований на дві нерівні частини науковий текст – основну і допоміжні текстові складові, зокрема передмову, зміст, резюме, виноски, епіграф, список літератури і анотацію. Всі частини наукового мегатексту взаємопов'язані, хоча одні з них підпорядковані основному тексту (глави – архітектоніці, передмова – препозиції, посилання – інтерпозиції, список літератури і резюме – постпозиції), а анотація характеризується сепаратним розташуванням, оскільки може служити окремим, самостійним компонентом, що відбиває зміст мегатексту стисло.

Також неоднорідний науковий текст з анотацією і щодо адресатної приналежності: основний текст авторськи адресантний (ім'я автора / авторів зазначено), а ось анотація може бути не-авторськи адресантною і є комунікативно вторинною. При цьому саме анотація сприяє розвитку комунікативного ланцюжка «автор – науковий текст – адресат».

Крім того, функція анотації наукового тексту – це «надання читачеві можливості вибрати [виділено нами. – М. М.] алгоритм своєї подальшої комунікативної поведінки: перервати комунікацію як позбавлену пізнавальної цінності або поглибити її, приступивши до декодування наступного за анотацією (мега)тексту» [2, с. 79].

Хід дослідження конкретного матеріалу – анотації до наукових юридичних видань – має привести нас до розуміння: анотація – це персуазивна (переконує, спонукає до вибору, вселяє інтерес) жанр або ж субтекст, що виконує функцію передачі інформації.

Анотації у науковому дискурсі можна розділити на ті, що транслюють виключно інформацію про зміст, і ті, що є інформаційно-спонукальними.

До стилістичних засобів переконання / спонукування відносимо понятійні епітети, виражені прислівниками у функції вказівки на перше у відповідній сфері дослідження, на його новизну: *вперше: Уперше в історії кримінології обґрунтовано специфіку виокремлення у межах цієї науки міжнародної кримінології* [4]; прикметниками (або ж прислівниками) з оцінними компонентами *комплексний, актуальний, ґрунтовний, всебічний: Монографія присвячена комплексному дослідженню актуальних проблем юридичних фактів. Здійснено ґрунтовний аналіз юридичного факту як самостійного елемента механізму правового регулювання трудових відносин. Всебічно досліджено теоретичні засади та розвиток вчення про юридичні факти у трудовому праві* [7].

Завдяки цим стереотипним оцінкам наукова робота характеризується як якісна, отже – вимагає уваги.

Автори анотацій актуалізують роль особистості вченого, тим самим привертаючи увагу до його авторитету і вселяючи довіру до наукового видання. У такому разі текст анотації може містити оцінні та понятійні лексеми – *авторський, відомий: У монографії представлено авторську концепцію нормативності кримінального права... [4]; Монографія відомого юриста-міжнародника В. Ф. Антипенка ґрунтується на оцінці світових кризових процесів [4].*

Як засіб залучення уваги до змісту використовують лексеми з функцією вказівки на характер узагальненого практичного матеріалу, оскільки вони відповідають сучасним інтеграційним тенденціям. Маємо на увазі відносні прикметники *національний, міжнародний, європейський: ...зважаючи на потреби національного кримінального права, кримінологія виявилась нездатною охопити своєю дослідницькою увагою глобальні фактори, що утворюють криміногенність у міжнародних взаємодіях [4]; У роботі проаналізовано міжнародно-правові аспекти миро творчості ... [6]; Монографію присвячено [...] перспективам розвитку європейської інтеграції [8].*

Стереотипна адресатна частина анотації, яка вказує на читацьку аудиторію, в контексті персуазивності має аксіологічні компоненти – фраземи-кліше зі складовими *цікава (Книга може бути цікавою для вітчизняних та іноземних юристів-міжнародників [4]; констатації наявності читацької аудиторії (Розраховано на широке коло читачів., а також усіх, хто цікавиться проблемами перестрашування та ретросесії в Україні [5]).*

Таким чином, персуазивність в анотації до наукових юридичних видань проявляється в таких же пропорціях і через такі ж стилістичні ресурси, як і в інших сферах наукового дискурсу, тобто відповідає стереотипам жанру. На тлі переважання інформаційної функції анотації виявляються явища мовного впливу на потенційного читача: актуалізуються понятійні епітети, модальність зацікавленості, пробудження інтересу до особистості вченого. Тобто персуазивність проявляється в анотації до наукового твору і в контексті модально-мовного прояву, і комунікативно-прагматичного.

Список використаної літератури:

1. Голоднов А. В. Лингвопрагматические особенности персуазивной коммуникации (на примере современной немецкоязычной рекламы): дис. ... канд. филол. наук / А. В. Голоднов. – СПб, 2003 <https://www.dissertcat.com/content/lingvoprag>.
2. Колегаева И. Текст как единица научной и художественной коммуникации / И. Колегаева. – Одесса, 1991. – 121 с.
3. Чернявская В. Е., Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия / В. Е. Чернявская. – Москва, 2006. – 128 с.
4. Антипенко В. Ф. Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму / В. Ф. Антипенко. – Одеса, 2011. – 312 с.

5. Бударний О. В. Органи і посадові особи Національної поліції як сторона у справах, що розглядаються адміністративними судами / О. В. Бударний. – Харків, 2019. – 168 с.
6. Вечерова Є. М. Нормативність кримінального права: теоретико-прикладне дослідження / Є. М. Вечерова. – Одеса, 2018. – 457 с.
7. Віннічук Р. І. Господарсько-правове забезпечення перестраховання та ретроцесії в Україні / Р. І. Віннічук. – Харків, 2019. – 328 с.
8. Кресін О. В. Політико-правові засади миротворчої операції в Донбасі: світовий досвід для України / О. В. Кресін, О. М. Стойко, К. О. Савчук, І. М. Проценко. – Херсон, 2019. – 232 с.
9. Сімутіна Я. В. Юридичні факти в механізмі правового регулювання трудових відносин: монографія / Я. В. Сімутіна. – Київ, 2018. – 436 с.
10. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції. – Харків, 2019. – 744 с.

Ключові слова: наукова робота, анотація, жанр, мікрожанр, переконливість, правовий дискурс.

Ключевые слова: научная работа, аннотация, жанр, микрожанр, убедительность, правовой дискурс.

Key words: scientific work, abstract, genre, microgenre, persuasiveness, legal discourse.

ЗАВАЛЬСЬКА ЛЮБОВ ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук*

КІСЕЛЬОВА АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук*

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ТИПУ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Проблема виокремлення дискурсивних типів також потребує ґрунтовного вивчення, оскільки єдиної визнаної типології дискурсів не існує. Переважно дискурсивні типи співвідносять або із сферою комунікативної взаємодії, виокремлюючи мас-медійний, релігійний, побутовий, політичний, художній тощо дискурси, або з функціонально-стилістичним різновидом мовлення, який обслуговує сферу комунікації, – публіцистичний, офіційно-діловий, науковий тощо, або із соціолінгвальними параметрами спілкування. У межах соціолінгвістичного підходу до визначення дискурсу В. І. Карасик виокремлює інституційне спілкування та інституційний дискурс і розрізняє «щодо сучасного соціуму політичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий, рекламний, спортивний, науковий, сценічний і масово-інформаційний різновиди» [1, с. 234], хоч і не вважає, що цей